

**USTAVNOM SUDU
REPUBLIKE HRVATSKE**

- 2x
- punomoć

Predlagatelj: **DAMIR JELUŠIĆ**, iz Kraljevice,
Banj 64

P R I J E D L O G

- za ocjenu suglasnosti čl. 49/2. Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske s Ustavom Republike Hrvatske

I. Temeljem odredbe čl. 38. Ustavnog zakona o ustavnom sudu Republike Hrvatske¹ predlagatelj naslovnom Sudu podnosi prijedlog za ocjenu suglasnosti čl. 49/2. Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske² (dalje: ZIPRH) s Ustavom Republike Hrvatske³ držeći da je istim povrijeđeno nekoliko temeljnih ustavnopravnih načela i odredaba, i to

- načelo jednakosti građana normirano odredbom čl. 3.,
- načelo poštivanja prava čovjeka normirano odredbom čl. 3.,
- načelo vladavine prava normirano odredbom čl. 3.,
- načelo zakonitosti normirano odredbom čl. 5/1.,
- načelo zabrane diskriminacije normirano odredbom čl. 14/1.,
- načelo jednakosti sviiju pred zakonom normirano odredbom čl. 14/2.,

¹ Ustavni zakon o ustavnom sudu Republike Hrvatske (NN 49/02)

² Zakon o izboru predsjednika Republike Hrvatske (NN 22/92, 71/97 i 69/04 – Odluka US)

³ Ustav Republike Hrvatske (NN 41/01 – pročišćeni tekst i 55/01 - Ispravak)

▪ odredba čl. 35. kojom je normirano jamčenje i pravna zaštita osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti,

▪ odredba čl. 40. kojom je normirano jamčenje slobode savjesti i vjeroispovijedi i slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja, te

▪ odredba čl. 41/1. kojom je normirano da su vjerske zajednice odvojene od države;

uz pravnu argumentaciju kako slijedi.

II. Naime, osporavana zakonska odredba glasi: *...Svečana prisega koju predsjednik Republike Hrvatske, obvezujući se na vjernost Ustavu, polaže pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske, glasi: Prišežem svojom čašću da ću dužnost predsjednika Republike Hrvatske obavljati savjesno i odgovorno, na dobrobit hrvatskog naroda i svih hrvatskih državljana. Kao hrvatski državni poglavar držat ću se Ustava i zakona, brinuti se za poštovanje ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske, bdjeti nad urednim i pravednim djelovanjem svih tijela državne vlasti, čuvati nezavisnost, opstojnost i jedinstvenost države Hrvatske. **Tako mi Bog pomogao...***

Republika Hrvatska je ustanovljena kao laička/sekularna/svjetovna država što je na ustavnopravnoj razini regulirano odredbom čl. 41/1. Ustava kojom je propisano da su *...sve vjerske zajednice jednake pred zakonom i odvojene od države..*

Međutim, navedena zakonska odredba, s jedne strane, dovodi u pitanje sekularizam Republike Hrvatske i, mnogo važnije, s druge strane, citiranim se normiranjem kumulativno krši nekoliko najviših ustavnih vrednota kao temelja za interpretaciju ustavnih odredbi, te nekoliko zajamčenih ustavnih prava.

A) NESUGLASNOST OSPORAVANE ODREDBE S NAČELOM JEDNAKOSTI GRAĐANA NORMIRANIM ODREDBOM ČL. 3. USTAVA

U ustavnopravnom se smislu izabrani predsjednik koji nije teist, primjerice ateist ili agnostik, dovodi u nejednak položaj s izabranim predsjednikom koji to jest.

Naime, ateisti i agnostici koji su na neposrednim izborima izabrani za predsjednika Republike Hrvatske se, prilikom polaganja prisege zbog osporavanog dijela sadržaja iste koji ih obvezuje na zazivanje Božje pomoći iako u istog ne vjeruju, dovode u nejednak položaj pred Zakonom s vjernicima jer ih napadanom neustavnom odredbom na zakonskoj

razini primorava da javno, izgovarajući frazu *..tako mi Bog pomogao..*, deklariraju svoje vjersko uvjerenje iako nisu vjernici.

Izgovaranje teksta prisege u integralnom obliku propisanom odredbom čl. 49. ZIPRH je, naime, obavezno.

Zakon ne ostavlja mogućnost da predsjednik koji ne vjeruje u Boga, ateist ili agnostik, ne izgovori navedeni dio prisege što ga u ustavnopravnom smislu dovodi u nejednak položaj s izabranim predsjednikom vjernikom koji izgovarajući sporni dio teksta prisege postupa u skladu s svojim vjerskim uvjerenjem.

Ukoliko izabrani predsjednik tekst prisege ne bi izgovorio u zakonski propisanom sadržaju osnovano bi se moglo prigovarati (ne)zakonitosti dane prisege kojom se isti, pred sutkinjama i sucima naslovnog Suda, obvezuje na vjernost Ustavu.

Slijedom navedenog, predlagatelj smatra neupitnim da je citiranim normiranjem u spornom dijelu povrijeđeno načelo jednakosti građana kao jedna od najviših ustavnopravnih vrednota.

B) NESUGLASNOST OSPORAVANE ODREDBE S NAČELOM POŠTIVANJA PRAVA ČOVJEKA NORMIRANIM ODREDBOM ČL. 3. USTAVA

Nadalje, navedenom se odredbom krši i načelo poštivanja prava čovjeka kao još jedna od najviših ustavnih vrednota na način da se izabranom predsjedniku ateistu ili agnostiku ne ostavlja zakonska mogućnost da neizgovaranjem spornog dijela prisege koji je u koliziji s njegovim životnim uvjerenjem odnosno vjerskim neuvjerenjem deklarira svoje ateističko ili agnostičko uvjerenje.

Istodobno, s druge strane, zbog zakonske obveze da tekst prisege izgovori u integralnom obliku krši se njegovo ljudsko i građansko pravo po kojem ga se ne može normativno obvezivati na deklariranje vjerskog uvjerenja jer se to protivi njegovim ateističkim ili agnostičkim uvjerenjima.

Jer, predlagatelj smatra da ne bi trebalo biti sporno da se izgovaranjem dijela prisege koji glasi *...tako mi Bog pomogao..* deklarira teizam odnosno vjerovanje u Boga kao stvoritelja svijeta.

C) NESUGLASNOST OSPORAVANE ODREDBE S NAČELOM VLADAVINE PRAVA NORMIRANIM ODREDBOM ČL. 3. USTAVA

Predlagatelj, nadalje, smatra da je zbog gorenavedenih razloga osporavanom odredbom povrijeđeno i načelo vladavine prava kao također jedna od najviših ustavnih vrednota.

Okvirni sadržaj tog načela naslovni Sud je naveo u brojnim svojim odlukama, a za potrebe predmetnog Prijedloga predlagatelj citira fragment obrazloženja jedne od njih: *...vladavina prava, kao najviša vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, sadrži i pitanje o općim obilježjima koje bi zakoni morali imati kako bi s vladavinom prava bili usklađeni...Premda pretpostavlja punu ustavnost i zakonitost u smislu članka 5. Ustava, vladavina prava je više od samog zahtjeva za postupanjem u skladu sa zakonom: ona uključuje i zahtjeve koji se tiču sadržaja zakona. Stoga vladavina prava sama po sebi ne može biti pravo u istom smislu u kojem su to zakoni koje donosi zakonodavac. Vladavina prava nije samo vladavina zakona, već vladavina po pravu koja - uz zahtjev za ustavnošću i zakonitošću, kao najvažnijim načelom svakog uređenog pravnog poretka - sadrži i dopunske zahtjeve koji se tiču samih zakonâ i njihova sadržaja. **U tom smislu Sud osobito ističe da u pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava zakoni moraju biti opći i jednaki za sve**⁴...*

Osporavana odredba, evidentno je, nije jednaka za sve jer nejednako tretira vjernike i nevjernike odnosno njihova temeljna ljudska prava, pa je u tom smislu protivna načelu vladavine prava.

D) NESUGLASNOST OSPORAVANE ODREDBE S NAČELOM JEDNAKOSTI ZABRANE DISKRIMINACIJE NORMIRANIM ODREDBOM ČL. 14/1. USTAVA

Navedenom je ustavnom odredbom propisano da *...svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama... odnosno njome je normirano načelo zabrane diskriminacije.*

Osporavana je odredba ZIPRH, međutim, diskriminatorna pred izabranim predsjednicima koji nisu vjernici jer ih stavlja u nepovoljniji položaj spram izabranih predsjednika vjernika.

Posrijedi je, ergo, zakonska diskriminacija.

Prvotno, *iura novit curia*, Sud zna da je od 01. siječnja 2009. na snazi Zakon o suzbijanju diskriminacije⁵ koji kao svrhu svog donošenja definira *...osiguravanje zaštite i*

⁴ US RH broj U-I-659/1994, U-I-146/1996, U-I-228/1996, U-I-508/1996 I U-I-589/1999 od 15. ožujka 2000.

⁵ Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08)

promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske, stvaranje pretpostavki za ostvarivanje jednakih mogućnosti, uređivanje zaštite od diskriminacije na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije⁶..., a temeljem istog ...diskriminacijom se smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe⁷... po nekoj od poviše navedenih diskriminacijskih osnova.

Diskriminacija je temeljem navedenog propisa, koji je po mišljenju predlagatelja kao krovni antidiskriminacijski propis *lex specialis* u odnosu na ZIPRH, zabranjena u svim pojavnim oblicima⁸, a kod navedene se odredbe u njenom spornom dijelu radi o izravnoj diskriminaciji koju ZSD definira kao ... postupanje uvjetovano nekim od osnova iz članka 1. Zakona kojim se osoba stavlja ili je bila stavljena ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji...

Upravo je to *in concreto* posrijedi jer se izabrani predsjednik ateist ili agnostik zbog svog ateističkog ili agnostičkog uvjerenja, dakle ...*drugog uvjerenja*... u smislu odredbi čl. 14/1. Ustava i 1/1. ZSD-a, stavlja u nepovoljniji položaj od izabranog predsjednika vjernika u usporedivoj situaciji, a to je situacija polaganja prisege pred sutkinjama i sucima naslovnog suda.

Također, međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, te koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i po pravnoj su snazi iznad zakona⁹, a naslovni je Sud u dosadašnjoj praksi izravno¹⁰ prihvatio svoju nadležnost da ocjenjuje suglasnost zakona s međunarodnim ugovorom.

Isti je, također, neizravno¹¹ prihvatio svoju nadležnost da ocjenjuje suglasnost zakona s odredbama međunarodnog prava ocjenjujući da nesuglasnost zakona s odredbama međunarodnog prava predstavlja povredu načela vladavine prava.

U tom smislu predlagatelj akcentira činjenicu da je osporavana odredba protivna Konvenciji o zaštiti ljudskih

⁶ ZSD, čl. 1/1.

⁷ ZSD, čl. 1/2.

⁸ ZSD, čl. 9/1.

⁹ Ustav, čl. 140.

¹⁰ USRH broj U-I-745/99

¹¹ USRH broj U-I-920/95, U-I-950/96 i Odluka broj: U-I-262/98, U-I-322/98

prava i temeljnih sloboda s pripadajućim Protokolima¹² kojom je normirano da se ...uživanje prava i sloboda zajamčenih istom **osigurava bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi**, kao što su *spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje*, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status...

E) NESUGLASNOST OSPORAVANE ODREDBE S NAČELOM JEDNAKOSTI SVIJU PRED ZAKONOM NORMIRANIM ODREDBOM ČL. 14/1. USTAVA

Osporavanom se odredbom krši i načelo jednakosti svijuu pred zakonom jer se izabrani predsjednik vjernik i izabrani predsjednik ateist ili agnostik stavljaju u nejednak položaj na način da prvi izgovaranjem spornog dijela prisege deklarira nešto što je u skladu s njegovim vjerskim uvjerenjem dok su potonji Zakonom primorani deklarirati vjerske stavove unatoč tome što isti nisu u skladu s njihovim ateističkim ili agnostičkim uvjerenjem i svjetonazorom.

Uzgred budi rečeno, iako je to s ustavnopravnog aspekta irelevantno, izgovaranje je spornog teksta prisege od strane ateista i agnostika neprihvatljivo i s vjerskog motrišta jer je protivno drugoj od 10 Božjih zapovijedi koja imperativno glasi *...ne uzimaj imena Gospodina, Boga svoga, uzalud!...*

F) NESUGLASNOST OSPORAVANE ODREDBE S ODREDBOM ČL. 35. USTAVA KOJA JAMČI I PRAVNO ZAŠTIĆUJE OSOBNI I OBITELJSKI ŽIVOT, DOSTOJANSTVO, UGLED I ČAST

Navedenom se ustavnim odredbom jamče i pravno štite prava osobnosti u koja, među inim, spadaju i pravo na psihički i duševni integritet, pravo na slobodu, pravo na privatnost, pravo na vlastitu sliku odnosno lik i pravo na dostojanstvo, ugled i čast.

Osporavana odredba kumulativno povređuje sva navedena zajamčena i zaštićena prava osobnosti izabranog predsjednika ateista ili agnostika.

Primjerice, pravo na slobodu sadržajno uključuje i pravo na slobodu nevjerovanja u Boga, pa se zakonskim obvezivanjem ateista ili agnostika da izgovarajući tekst prisege lažno deklarira svoje vjersko uvjerenje neupitno krši njegovo pravo na slobodu.

Ili, (ne)vjerovanje je privatna stvar. Pravo na privatnost, između ostalog, uključuje i pravo svakog pojedinca

¹² Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN, *Međunarodni ugovori*, broj 18/97, 6/99 - pročišćeni tekst, 8/99 -Ispravak, 14/02 i 1/06), čl. 14.1.

da svoje vjersko (ne)opredjeljenje zadrži u intimnoj sferi kao svoju privatnu stvar.

Stoga se spornim dijelom prisege, po predlagatelju, ne krši samo pravo na privatnost ateista i agnostika nego i vjernika.

Jer, ni izabrani predsjednik vjernik ne smije Zakonom biti primoravan da javno deklirira svoje vjersko opredjeljenje. Ustav ne daje pravno uporište zakonodavcu da bilo koga zakonski primorava na javno deklariranje vjerske pripadnosti. On samo svakome jamči slobodu savjesti ili vjeroispovijesti i slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja. Hoće li pojedini građanin konzumirati to jamčeno ustavno pravo, u kojoj vjerskoj zajednici, na koji način, kada...na sve to zakonodavac ne smije imati nikakav normativni utjecaj, pa je i s ovog aspekta osporavana odredba ustavnopravno neprihvatljiva.

Nadalje, pravo na dostojanstvo.

Krši li se osporavanom odredbom to pravo ateista i agnostika? Predlagatelj to smatra nedvojbenim.

Naime, dostojanstvo je unutarnji i istovremeno socijalni zahtjev za vrednovanje i poštivanje koji pripada svakom čovjeku, koje je svakom čovjeku urođeno i ne može se izgubiti. Poštivanje dostojanstva čovjeka znači da država mora izostaviti sve što šteti tom dostojanstvu što znači država mora stalno respektirati čovjeka kao osobu i poduzimati sve da bi se spriječile povrede tog dostojanstva. Spornim je normiranjem zakonodavac učinio upravo suprotno.

G) NESUGLASNOST OSPORAVANE ODREDBE S ODREDBOM ČL. 40. USTAVA KOJA JAMČI SLOBODU SAVJESTI I VJEROISPOVIJESTI I SLOBODNO JAVNO OČITOVANJE VJERE I DRUGOG UVJERENJA

Navedena odredba jamči slobodno javno očitovanje vjere i drugog uvjerenja. U ovom je potonjem jamstvu implicirano jamčenje i pravna zaštita prava ateista i agnostika da slobodno očituju svoja uvjerenja.

No, osporavana im odredba tu slobodu očitovanja uskraćuje namećući im pri prisezanju obvezu očitovanja stavova u koje ne vjeruju, pa predlagatelj smatra da je ista i temeljem ove odredbe ustavnopravno neprihvatljiva odnosno neustavna.

F) NESUGLASNOST OSPORAVANE ODREDBE S ODREDBOM ČL. 41/1. USTAVA KOJOM JE NORMIRANO DA SU VJERSKE ZAJEDNICE ODVOJENE OD DRŽAVE

Odvojenost vjerskih zajednica od države podrazumijeva i to da zakonodavac u pozitivne propise ne smije integrirati odredbe kojima se dovodi u pitanje Republika Hrvatska kao sekularna država, a kod osporavane je odredbe ZIPRH upravo to posrijedi. Upravo opozitno, zakonodavac je u zakonskim rješenjima obvezan poštivati tu sekularnost jer ona pravno utemeljenje crpi iz samog Ustava. Državni sekularizam, među inim, zakonodavca obvezuje da vjerske dogme ne inkorporira u pozitivne propise.

Fraza *...tako mi Bog pomogao...* je egzemplar vjerske dogme. Koju vjerujući i nevjerujući izabrani predsjednik po sili Zakona moraju izgovoriti prisežući iako prvi u nju vjeruju, a potonji ne.

Dakako, posljedično svemu povišem, osporavana je odredba protivna i odredbi čl. 5/1. Ustava koja normira da **...u Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom...**

III. Slijedom poviše pravne argumentacije predlagatelj predlaže naslovnom sudu da po provedbi ustavnosudskog postupka donese sljedeću

O D L U K U

I. Pokreće se postupak za ocjenu suglasnosti čl. 49/1. Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske s Ustavom Republike Hrvatske, te se ista u osporavanom dijelu ukida.

II. Odluka će se objaviti u Narodnim novinama.

Rijeka, 20. studenog 2009.

DAMIR JELUŠIĆ
